

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Syvende Afdeling)

19. maj 2022*

»Præjudiciel forelæggelse – vandrende arbejdstagere – social sikring – lovgivning, der finder anvendelse – forordning (EØF) nr. 1408/71 – artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i) og ii) – forordning (EF) nr. 883/2004 – artikel 11, stk. 5 – artikel 13, stk. 1, litra a) og b) – begrebet »hjemmebase« – kabinepersonale – arbejdstagere, der har lønnet beskæftigelse på to eller flere medlemsstaters område – tilknytningskriterier«

I sag C-33/21,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol, Italien) ved afgørelse af 21. december 2020, indgået til Domstolen den 18. januar 2021, i sagen

Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (INAIL),

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)

mod

Ryanair DAC,

har

DOMSTOLEN (Syvende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, J. Passer, og dommerne F. Biltgen (refererende dommer) og M.L. Arastey Sahún,

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (INAIL) ved avvocati L. Frascaonà og G. Catalano,

* Processprog: italiensk.

- Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) ved advokati A. Sgroi, L. Maritato, E. De Rose og C. D'Aloisio,
- Ryanair DAC ved avvocato S. Piras, avocat E. Vahida, abogado og Rechtsanwalt S. Rating, dikigoros I.-G. Metaxas-Maranghidis og avvocata S. Bargellini,
- den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato G. Rocchitta,
- Irland ved M. Browne, bistået af barrister-at-law E. Egan McGrath, samt J. Quaney og T. Joyce, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved D. Martin og D. Recchia, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 14, stk. 2, litra a), i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EF) nr. 118/97 af 2. december 1996 (EFT 1997, L 28, s. 1), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 631/2004 af 31. marts 2004 (EUT 2004, L 100, s. 1) (herefter »forordning nr. 1408/71«).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med tvister mellem, på den ene side, Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (INAIL) (det nationale institut for arbejdsulykkesforsikringer, Italien) og Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) (det nationale institut for social sikring, Italien) og, på den anden side, Ryanair DAC, Irland, vedrørende sidstnævntes afslag på ved disse institutter at tegne en forsikring for det pågældende selskabs omrejsende personale, der er ansat i Orio al Serio-lufthavnen (Bergamo, Italien).

Retsforskrifter

EU-retten

Forordning nr. 1408/71

- 3 Forordning nr. 1408/71 er med virkning fra den 1. januar 2010 blevet ophævet og erstattet. Da tvisterne i hovedsagerne vedrører manglende betaling af socialsikringsbidrag for perioden fra juni 2006 til februar 2010 og forsikringspræmier for perioden fra januar 2008 til januar 2013, kan de

være omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 1408/71. Denne forordning indeholdt afsnit II med overskriften »Bestemmelse af, hvilken lovgivning der skal anvendes«, som omfattede forordningens artikel 13-17.

4 Denne forordnings artikel 13 med overskriften »Almindelige regler« fastsatte følgende:

»1. Med forbehold af artikel 14c og 14f er de personer, der er omfattet af denne forordning, alene undergivet lovgivningen i én medlemsstat. Spørgsmålet om, hvilken lovgivning der skal anvendes, afgøres efter bestemmelserne i dette afsnit.

2. Med forbehold af artikel 14 til 17:

a) er en person, der har lønnet beskæftigelse på en medlemsstats område, omfattet af denne stats lovgivning, selv om han er bosat på en anden medlemsstats område, eller den virksomhed eller arbejdsgiver, der beskæftiger ham, har sit hjemsted eller sin bopæl på en anden medlemsstats område

[...]«

5 Den nævnte forordnings artikel 14 med overskriften »Særlige regler, der finder anvendelse på personer, bortset fra søfolk, som har lønnet beskæftigelse« bestemte følgende:

»Reglen i artikel 13, stk. 2, litra a), finder anvendelse under iagttagelse af følgende undtagelser og særregler:

[...]

2) For en person, der normalt har lønnet beskæftigelse på to eller flere medlemsstaters område, afgøres spørgsmålet om, hvilken lovgivning han er omfattet af, efter følgende regler:

a) [E]n person, der hører til det kørende, sejlende eller flyvende personel i en virksomhed, som for andres eller for egen regning foretager international befordring af passagerer eller gods ad jernbane, landevej, luftvejen eller i indenrigs skibsfart, og som har sit hjemsted på en medlemsstats område, er omfattet af sidstnævnte stats lovgivning med følgende begrænsninger:

i) [E]n person, der er beskæftiget af en filial eller af en fast repræsentation, som den pågældende virksomhed har i en anden medlemsstat end den, hvor virksomheden har sit hjemsted, er omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område den nævnte filial eller faste repræsentation er beliggende.

ii) [E]n person, der overvejende er beskæftiget i den medlemsstat, hvor han er bosat, er omfattet af denne stats lovgivning, selv om den virksomhed, hvori han er beskæftiget, hverken har sit hjemsted, en filial eller en fast repræsentation på dette område.«

6 Samme forordnings artikel 17 med overskriften »Undtagelser fra artiklerne 13-16« havde følgende ordlyd:

»To eller flere medlemsstater, deres kompetente myndigheder eller de af disse myndigheder udpegede organer kan efter aftale gøre undtagelser fra artikel 13 til 16 til fordel for visse personer eller visse personkategorier.«

- 7 Afsnit IV i forordning nr. 1408/71 med overskriften »Den Administrative Kommission for Vandrende Arbejdstageres Sociale Sikring« indeholdt artikel 80 med overskriften »Sammensætning og funktion«, der bestemte følgende i stk. 1:

»Den [A]dministrative Kommission for [V]andrende [A]rbejdstageres [S]ociale [S]ikring, i det følgende benævnt »den administrative kommission«, der er oprettet ved [Europa-]Kommissionen, består af en regeringsrepræsentant for hver af medlemsstaterne, eventuelt bistået af tekniske rådgivere. En repræsentant for Kommissionen deltager i den administrative kommissions møder[...] med status som rådgiver.«

- 8 Nævnte forordnings afsnit VI med overskriften »Forskellige bestemmelser« indeholdt artikel 84a med overskriften »Forholdet mellem institutionerne og de personer, der er omfattet af denne forordning«, som bestemte følgende i stk. 3:

»Hvis fortolkningen eller anvendelsen af denne forordning giver anledning til vanskeligheder, som kan bringe rettighederne for en af forordningen omfattet person i fare, kontakter institutionen i den kompetente stat eller i den stat, hvor den pågældende har bopæl, institutionen eller institutionerne i den eller de øvrige berørte medlemsstater. Findes der ikke en løsning inden for en rimelig frist, kan de berørte myndigheder forelægge sagen for [d]en [a]dministrative [k]ommission.«

Forordning nr. 883/2004

- 9 Europa Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004 af 29. april 2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger (EUT 2004, L 166, s. 1, berigtiget i EUT 2004, L 200, s. 1) ophævede og erstattede forordning nr. 1408/71 fra den 1. maj 2010, der er datoen for denne forordnings anvendelse. Inden denne dato var forordning nr. 883/2004 blevet ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 988/2009 af 16. september 2009 (EUT 2009, L 284, s. 43) (herefter »forordning nr. 883/2004, som ændret i 2009«). Forordningen blev ligeledes ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 465/2012 af 22. maj 2012 (EUT 2012, L 149, s. 4) (herefter »forordning nr. 883/2004, som ændret i 2012«), der trådte i kraft den 28. juni 2012. Begge affattelser af forordning nr. 883/2004 finder anvendelse på den foreliggende dag, for så vidt som den vedrører et afslag på betaling af forsikringspræmier for perioden fra den 25. januar 2008 til den 25. januar 2013.
- 10 18b. betragtning til forordning nr. 883/2004, som ændret i 2012, har følgende ordlyd:

»I bilag III til Rådets forordning (EØF) nr. 3922/91 af 16. december 1991 om harmonisering af tekniske krav og administrative procedurer inden for civil luftfart [(EFT 1991, L 373, s. 4)] defineres begrebet »hjemmebase« for flyve- og kabinebesætningsmedlemmer som en for besætningsmedlemmet af luftfartsforetagendet angivet lokalitet, hvor besætningsmedlemmet normalt påbegynder og afslutter en tjenesteperiode eller en række af tjenesteperioder, og hvor luftfartsforetagendet under normale omstændigheder ikke er ansvarligt for indkvartering af det pågældende besætningsmedlem. For at lette anvendelsen af nærværende forordnings afsnit II på flyve- og kabinebesætningsmedlemmer er det berettiget at anvende begrebet »hjemmebase« som kriterium for fastlæggelsen af, hvilken lovgivning der skal finde anvendelse på flyve- og kabinebesætningsmedlemmer. Den lovgivning, der finder anvendelse på flyve- og kabinebesætningsmedlemmer, bør dog forblive stabil, og princippet om hjemmebase bør ikke medføre hyppige ændringer af den lovgivning, der finder anvendelse, på grund af industriens arbejdsmønster eller sæsonpræget efterspørgsel.«

- 11 Afsnit II i begge affattelser af forordning nr. 883/2004 med overskriften »Fastlæggelse af, hvilken lovgivning der skal anvendes« indeholder denne forordnings artikel 11-16. Dette afsnit gengiver bestemmelserne i afsnit II i forordning nr. 1408/71.
- 12 Artikel 11 i forordning nr. 883/2004, som ændret i 2009, består af fire stykker, og stk. 1-3 bestemmer følgende:
- »1. Personer, som er omfattet af denne forordning, er alene undergivet lovgivningen i én medlemsstat. Spørgsmålet om, hvilken lovgivning der skal anvendes, afgøres efter bestemmelserne i dette afsnit.
- [...]
3. Med forbehold af artikel 12-16:
- a) er en person, der udøver lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed i en medlemsstat, omfattet af denne medlemsstats lovgivning
- [...]«
- 13 Med forordning nr. 465/2012 blev artikel 11 tilføjet et stk. 5, som bestemmer, at »[b]eskæftigelse som flyve- eller kabinebesætningsmedlem, der udfører passager- eller fragttjenester, anses for arbejde, der udøves i den medlemsstat, hvor »hjemmebasen«, som defineret i bilag III til forordning (EØF) nr. 3922/91, er beliggende«.
- 14 Begge affattelser af artikel 13 i forordning nr. 883/2004 med overskriften »Udøvelse af beskæftigelse på to eller flere medlemsstaters område« bestemmer i det væsentlige i stk. 1, litra a), at en person, der normalt har lønnet beskæftigelse i to eller flere medlemsstater, er omfattet af lovgivningen i bopælsmedlemsstaten, såfremt den pågældende udøver en væsentlig del af sin virksomhed i denne medlemsstat. Artikel 13, stk. 1, litra b), bestemmer for sin del, at såfremt den pågældende ikke udøver en væsentlig del af sin virksomhed i bopælsmedlemsstaten, er denne person omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, hvor virksomheden eller arbejdsgiveren har sit hjemsted eller sit forretningssted.
- 15 Begge affattelser af artikel 16, stk. 1, i forordning nr. 883/2004 gengiver enslydende ordlyden af artikel 17 i forordning nr. 1408/71.
- 16 Denne forordnings artikel 71 og artikel 76, stk. 6, svarer i begge affattelser i det væsentlige til artikel 80 og artikel 84a, stk. 3, i forordning nr. 1408/71.
- 17 Begge affattelser af forordningens artikel 87, stk. 8, har følgende ordlyd:
- »Såfremt en person ved anvendelse af denne forordning bliver omfattet af lovgivningen i en anden medlemsstat end den, hvis lovgivning han var omfattet af i henhold til afsnit II i forordning (EØF) nr. 1408/71, er denne person fortsat omfattet af sidstnævnte lovgivning, så længe den hidtil gældende situation ikke ændres, dog ikke længere end ti år fra anvendelsen af denne forordning, medmindre han anmoder om at være omfattet af den lovgivning, der gælder i henhold til denne forordning. Hvis anmodningen er indgivet til den kompetente institution i den medlemsstat, hvis lovgivning gælder i henhold til denne forordning, inden udløbet af tre måneder efter datoen for denne forordnings anvendelse, er den pågældende omfattet af denne lovgivning fra samme dato. Hvis anmodningen er

indgivet efter udløbet af denne frist, er den pågældende omfattet af den nye lovgivning fra den første dag i den følgende måned.«

Forordning (EØF) nr. 574/72

- 18 Rådets forordning (EØF) nr. 574/72 af 21. marts 1972 om regler til gennemførelse af forordning nr. 1408/71, som ændret og ajourført ved forordning nr. 118/97 (EFT 1997, L 28, s. 1), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 647/2005 af 13. april 2005 (EUT 2005, L 117, s. 1), indeholdt artikel 12a med overskriften »Bestemmelser vedrørende de i [...] artikel 14, stk. 2 og 3, artikel 14a, stk. 2, 3 og 4, og artikel 14c [i forordning nr. 1408/71] omhandlede personer, som normalt har lønnet eller selvstændig beskæftigelse på to eller flere medlemsstaters område«, som bestemte følgende i stk. 1a:

»Hvis en person, der hører til det kørende, sejlene eller flyvende personel i en virksomhed, som foretager international befordring, jf. [...] artikel 14, stk. 2, litra a), [i forordning nr. 1408/71], er omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område virksomhedens hjemsted eller den filial eller faste repræsentation, hvor vedkommende er beskæftiget, befinder sig, eller hvor vedkommende er bosat og overvejende beskæftiget, udsteder den institution, der er udpeget af den kompetente myndighed i den berørte stat, en attest til denne person, hvori det bekræftes, at vedkommende er omfattet af denne lovgivning.«

Forordning (EF) nr. 987/2009

- 19 Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 987/2009 af 16. september 2009 om de nærmere regler til gennemførelse af forordning nr. 883/2004 (EUT 2009, L 284, s. 1) ophævede og erstattede med virkning fra den 1. maj 2010 forordning nr. 574/72, som denne er ændret og ajourført ved forordning nr. 118/97, som ændret ved forordning nr. 647/2005.
- 20 Artikel 5 i forordning nr. 987/2009 fastsætter:

»1. De dokumenter, der er udstedt af en medlemsstats institution, og som viser en persons situation i forbindelse med anvendelsen af grundforordningen og gennemførelsesforordningen, og anden dokumentation, på grundlag af hvilken der er udstedt dokumenter, skal accepteres af de øvrige medlemsstaters institutioner, så længe de ikke er blevet trukket tilbage eller erklæret ugyldige af den medlemsstat, hvor de er udstedt.

2. Hvis der rejses tvivl om dokumentets gyldighed eller om rigtigheden af de faktiske omstændigheder, som oplysningerne i dokumentet bygger på, anmoder institutionen i den medlemsstat, der modtager dokumentet, den udstedende institution om de fornødne uddybende forklaringer og eventuelt om, at dokumentet trækkes tilbage. Den udstedende institution tager grundene til udstedelsen af dokumentet op til revision og trækker det om nødvendigt tilbage.

3. I medfør af stk. 2 foretager institutionen på opholds- eller bopælsstedet, hvis der rejses tvivl om de oplysninger, som de pågældende personer har fremlagt, gyldigheden af et dokument eller af underbyggende dokumentation eller om rigtigheden af de faktiske omstændigheder, som oplysningerne i dokumentet bygger på, efter anmodning fra den kompetente institution den nødvendige kontrol af disse oplysninger eller dokumenter, så vidt dette er muligt.

4. Hvis de berørte institutioner ikke når til enighed, kan sagen forelægges for [d]en [a]dministrative [k]ommission af de kompetente myndigheder tidligst en måned efter datoen for forelæggelsen af anmodningen fra den institution, der modtog dokumentet. Den [a]dministrative [k]ommission skal søge at forlige synspunkterne inden for seks måneder efter den dato, hvor den fik sagen forelagt.«

21 Denne forordnings artikel 14, stk. 8, har følgende ordlyd:

»Ved anvendelsen af artikel 13, stk. 1 og 2, i [forordning nr. 883/2004] udøves »en væsentlig del af beskæftigelsen/virksomheden« i en medlemsstat, når en kvantitativt væsentlig del af alle arbejdstagerens eller den selvstændige erhvervsdrivendes aktiviteter udøves i den pågældende medlemsstat, uden at det nødvendigvis drejer sig om hovedparten af disse aktiviteter.

For at afgøre, om en væsentlig del af aktiviteten udøves i en medlemsstat, tages følgende vejledende kriterier i betragtning:

- a) ved lønnet beskæftigelse: arbejdstid og/eller løn, og
- b) ved selvstændig virksomhed: omsætning, arbejdstid, antallet af leverede tjenesteydelser og/eller indtægt.

I forbindelse med en samlet vurdering gælder det, at når mindre end 25% med hensyn til ovennævnte kriterier er opfyldt, indikerer dette, at en væsentlig del af aktiviteten ikke udøves i den pågældende medlemsstat.«

Forordning (EF) nr. 44/2001

22 Afdeling 5 i kapitel II i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001, L 12, s. 1), der indeholder denne forordnings artikel 18-21, fastsætter reglerne for kompetence i sager om individuelle arbejdsaftaler.

23 Denne forordnings artikel 18, stk. 1, har følgende ordlyd:

»I sager om individuelle arbejdsaftaler afgøres kompetencen efter denne afdeling, jf. dog artikel 4 og artikel 5, nr. 5.«

24 Samme forordnings artikel 19 bestemmer:

»En arbejdsgiver, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges:

- 1) ved retterne i den medlemsstat, på hvis område han har bopæl, eller
- 2) i en anden medlemsstat:
 - a) ved retten på det sted, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde, eller ved retten på det sidste sted, hvor han sædvanligvis udførte sit arbejde, eller
 - b) såfremt arbejdstageren ikke sædvanligvis udfører eller udførte sit arbejde i et bestemt land, ved retten på det sted, hvor den virksomhed, som har antaget arbejdstageren, er eller var beliggende.«

Italiensk ret

- 25 Regio cecreta legge, n. 1827 convertito con modificazioni dalla L. 6 aprile 1936, n. 1155 – Perfezionamento e coordinamento legislativo della previdenza sociale (kongeligt lovdekret nr. 1827 af 4.10.1935 – Reorganisering og samordning af bestemmelserne om social sikring), som ændret og ophøjet til lov nr. 1155 af 6.4.1936 om forbedring af og koordinering af lovgivningsarbejdet vedrørende social sikring) af 4. oktober 1935 (*Gazzetta Ufficiale del Regno d'Italia* nr. 147 af 26.6.1936), bestemmer i artikel 37, at forsikringer vedrørende invaliditet, alderdom, tuberkulose og ufrivillig arbejdsløshed er obligatoriske for personer af begge køn og af enhver nationalitet, der er fyldt 15 år og ikke er over 65 år, og som udfører lønnet arbejde som ansat.
- 26 Decreto del Presidente della Repubblica n. 1124 – Testo unico delle disposizioni per l'assicurazione obbligatoria contro gli infortuni sul lavoro e le malattie professionali (dekret fra republikkens præsident nr. 1124 af 30.6.1965 om den konsoliderede lovtekst vedrørende obligatorisk forsikring mod arbejdsskader og erhvervs sygdomme) (GU nr. 257 af 13.10.1965), bestemmer i artikel 4, at denne forsikring omfatter personer, der som lønmodtagere varigt eller midlertidigt under ledelse af en anden udfører manuelt arbejde, uanset lønform, eller personer, der befinder sig i en sådan situation uden faktisk deltagelse i arbejdet, og som fører tilsyn med en andens arbejde.

Tvisterne i hovedsagerne og det præjudicielle spørgsmål

- 27 Efter en inspektion fandt INPS, at de 219 ansatte i Ryanair, som var udstationeret i Orio al Serio-lufthavnen i Bergamo, udøvede lønnet beskæftigelse på italiensk område, og at de i henhold til italiensk ret og artikel 13 i forordning nr. 1408/71 i perioden fra juni 2006 til februar 2010 skulle være forsikrede hos INPS.
- 28 INAIL var ligeledes af den opfattelse, at de samme ansatte i henhold til italiensk ret i perioden fra den 25. januar 2008 til den 25. januar 2013 skulle være forsikrede hos INAIL for risici med hensyn til det arbejde, der ikke blev udført i luften, eftersom de ifølge INAIL var tilknyttet Ryanairs hjemmebase, der ligger i Orio al Serio-lufthavnen.
- 29 INPS og INAIL fremsatte derfor et krav over for Ryanair om betaling af socialsikringsbidrag og forsikringspræmier vedrørende disse perioder (herefter »de omhandlede perioder«), hvilket krav Ryanair har bestridt ved de italienske domstole.
- 30 Tribunale di Bergamo (retten i Bergamo, Italien) og Corte d'appello di Brescia (appeldomstol i Brescia, Italien) forkastede INPS' og INAIL's påstande som ugrundede, idet disse retsinstanter fandt, at arbejdstagerne i Ryanair for så vidt angår de omhandlede perioder henhørte under irsk lovgivning.
- 31 Disse retsinstanter anerkendte Ryanairs forsinkede fremlæggelse af de E101-attester, der var udstedt af den kompetente irske institution, og som bekræftede, at den irske lovgivning om social sikring fandt anvendelse på de heri omhandlede ansatte.
- 32 Appelretten bekræftede, at E101-attesterne ifølge Domstolens faste praksis er bindende for de nationale retter, og fastslog på denne baggrund, at de ansatte i Ryanair, som var omfattet af de af Ryanair fremlagte E101-attester, i de pågældende perioder henhørte under den irske lovgivning

om social sikring. Efter at have undersøgt disse attester fastslog appelretten imidlertid, at de hverken var nummereret eller klassificeret på en forståelig eller velanordnet måde, at der fandtes 321 attester, der måtte anses for at være dubletter, og at de ikke omfattede samtlige de 219 ansatte i Ryanair, der var udstationeret i Orio al Serio-lufthavnen i hele den pågældende periode. Appelretten konkluderede på denne baggrund, at for så vidt angik de ansatte, for hvilke det ikke var godtgjort, at der forelå en E101-attest, var det i henhold til forordning nr. 1408/71, at det skulle bestemmes, hvilken lovgivning om social sikring der skulle anvendes.

- 33 Appelretten bemærkede i denne henseende, at de 219 ansatte i Ryanair, der var udstationeret i Orio al Serio-lufthavnen, var ansat i henhold til en irsk ansættelseskontrakt, der i praksis blev forvaltet ved instrukser fra Irland, at deres daglige arbejde blev udført i en periode på 45 minutter på italiensk område og efterfølgende på luftfartøjer, der er registreret i Irland. Denne ret fandt, at Ryanair ikke havde nogen filial eller fast repræsentation på italiensk område, og udledte heraf, at i henhold til forordning nr. 1408/71 fandt den italienske lovgivning om social sikring ikke anvendelse.
- 34 For så vidt angår perioden efter den periode, hvor denne forordning fandt anvendelse, fastslog appelretten, at den ikke rådede over de faktiske oplysninger, der var nødvendige for at anvende kriterierne i forordning nr. 883/2004 og nr. 987/2009, og at det nye tilknytningskriterium vedrørende »hjemmebase« i forordning nr. 883/2004, som ændret i 2012, under alle omstændigheder ikke fandt anvendelse rationae temporis. Den konkluderede heraf, at det var den irske lovgivning om social sikring, der i denne periode fandt anvendelse på de 219 ansatte i Ryanair, som ikke var omfattet af en E101-attest.
- 35 INPS og INAIL har iværksat kassationsappel for den forelæggende Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol, Italien).
- 36 Selv om den forelæggende ret anerkender den bindende karakter af de E101-attester, som Ryanair har fremlagt, er den imidlertid af den opfattelse, at for så vidt som appelretten på grundlag af sin bedømmelse af de faktiske omstændigheder, som den forelæggende ret ikke rejser tvivl om, fastslog, at de E101-attester, som Ryanair har fremlagt, reelt ikke omfatter samtlige de 219 ansatte i Ryanair, der er udstationeret i Orio al Serio-lufthavnen i alle de omhandlede perioder, er det med henblik på løsningen af tvisterne i hovedsagerne nødvendigt at fastlægge, hvilken lovgivning om socialsikring der finder anvendelse i henhold til forordning nr. 1408/71.
- 37 Den forelæggende ret ønsker nærmere bestemt oplyst, om denne lovgivning skal fastlægges i henhold til artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i), eller i henhold til artikel 14, stk. 2, litra a), nr. ii), i forordning nr. 1408/71.
- 38 Den har i denne henseende anført, at Domstolen i sin dom af 14 september 2017, Nogueira m.fl. (C-168/16 og C-169/16, EU:C:2017:688), og af 2. april 2020, CRPNPAC og Vueling Airlines (C-370/17 og C-37/18, EU:C:2020:260, præmis 54-59), har givet nyttige oplysninger med henblik på at afgøre, hvorvidt artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i), i forordning nr. 1408/71 fandt anvendelse i disse tilfælde.
- 39 Den forelæggende ret er derimod i tvivl om fortolkningen af begrebet »person, der overvejende er beskæftiget i den medlemsstat, hvor han er bosat« som omhandlet i nævnte forordnings artikel 14, stk. 2, litra a), nr. ii), i forhold til kabinepersonale. Den spørger navnlig, om dette begreb skal fortolkes analogt med den fortolkning af begrebet »det sted, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde« som omhandlet i artikel 19, stk. 2, litra a), i forordning nr. 44/2001, som

Domstolen foretog i bl.a. dom af 14. september 2017, Nogueira m.fl. (C-168/16 og C-169/16, EU:C:2017:688, præmis 57), der vedrørte arbejdstagere, der var ansat som kabinepersonale hos eller stillet til rådighed for et luftfartsselskab, og hvori den fastslog, at dette begreb skal fortolkes vidt (jf. analogt dom af 12.9.2013, Schlecker, C-64/12, EU:C:2013:551, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis), for så vidt som begrebet henviser til det sted, hvor eller hvorfra arbejdstageren i det væsentlige opfylder sine forpligtelser over for sin arbejdsgiver.

- 40 På denne baggrund har Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Kan begrebet »person, der overvejende er beskæftiget i den medlemsstat, hvor han er bosat«, i artikel 14, stk. 2, litra a), nr. ii), [i forordning nr. 1408/71], med hensyn til luftfart og kabinepersonale (forordning nr. 3922/91) fortolkes på samme måde som det begreb, der (på området for retligt samarbejde i civile sager, retternes kompetence og kompetence i sager om individuelle arbejdsaftaler [forordning nr. 44/2001]) i [...] artikel 19, nr. 2), litra a), [i forordning nr. 44/2001] definerer »det sted, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde«, således som denne fortolkning kommer til udtryk [i dom af 14. september 2017, Nogueira m.fl. [(C-168/16 og C-169/16, EU:C:2017:688)]?«

Formaliteten vedrørende anmodningen om præjudiciel afgørelse

- 41 Ryanair og Irland har gjort gældende, at den foreliggende præjudicielle forelæggelse skal afvises. Ifølge Ryanair og Irland er de E101-attester, som er fremlagt af Ryanair, i henhold til Domstolens faste praksis bindende for de nationale retter, således at hverken appelretten eller den forelæggende ret har kompetence til at bestemme, hvilken social sikringslovgivning der i henhold til forordning nr. 1408/71 finder anvendelse på de 219 ansatte i Ryanair, der er udstationeret i Orio al Serio-lufthavnen.
- 42 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at det inden for rammerne af den procedure, der er indført ved artikel 267 TEUF, udelukkende tilkommer den nationale ret, som tvisten er indbragt for, og som har ansvaret for den retsafgørelse, der skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de forelagte spørgsmål vedrører fortolkningen af en EU-retlig regel, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse (dom af 12.10.2016, Ranks og Vasiļevičs, C-166/15, EU:C:2016:762, præmis 21 og den deri nævnte retspraksis).
- 43 Det følger af fast retspraksis, at der er en formodning for, at de spørgsmål om EU-rettens fortolkning, som den nationale ret forelægger inden for rammerne af de retlige og faktiske omstændigheder, som den har ansvaret for at fastlægge – og hvis rigtighed det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve – er relevante. Domstolen kan kun afvise at træffe afgørelse om en anmodning om præjudiciel afgørelse fra en national ret, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, der er nødvendige for, at den kan foretage en saglig korrekt besvarelse af de forelagte spørgsmål (dom af 12.10.2016, Ranks og Vasiļevičs, C-166/15, EU:C:2016:762, præmis 22 og den deri nævnte retspraksis).

- 44 I den foreliggende sag fremgår det af de sagsakter, som Domstolen råder over, at appelretten udtrykkeligt har henvist til Domstolens faste praksis, hvorefter E101-attesterne er bindende for de nationale retter, inden den undersøgte de E101-attester, som Ryanair havde fremlagt for den, og konkluderede, at det ikke var godtgjort, at disse attester omfattede alle de 219 ansatte i Ryanair, der var udstationeret i Orio al Serio-lufthavnen i samtlige omhandlede perioder. Appelretten fandt det derfor nødvendigt at bestemme, hvilken lovgivning om social sikring der i henhold til forordning nr. 1408/71 finder anvendelse på de berørte ansatte, med hensyn til hvilke det ikke er godtgjort, at der foreligger en E101-attest.
- 45 Tvisterne i hovedsagerne vedrører derfor spørgsmålet om, hvilken socialsikringslovgivning der i de omhandlede perioder finder anvendelse på de ansatte i Ryanair, der er udstationeret i Orio al Serio-lufthavnen, og som ikke er omfattet af de af Ryanair fremlagte E101-attester (herefter »de omhandlede arbejdstagere«).
- 46 Anmodningen om en præjudiciel afgørelse kan derfor antages til realitetsbehandling.

Om det præjudicielle spørgsmål

- 47 Det skal indledningsvis bemærkes, at selv om den forelæggende ret formelt har begrænset sit spørgsmål til fortolkningen af begrebet »person, der overvejende er beskæftiget i den medlemsstat, hvor han er bosat« i artikel 14, stk. 2, litra a), nr. ii), i forordning nr. 1408/71, er en sådan omstændighed ikke til hinder for, at Domstolen oplyser den om alle de elementer vedrørende fortolkningen af EU-retten, som kan være til nytte ved afgørelsen af den sag, som verserer for den, uanset om denne retsinstans henviser til dem i sit spørgsmål eller ej.
- 48 Det tilkommer nemlig Domstolen af samtlige de oplysninger, der er fremlagt af den forelæggende ret, og navnlig af forelæggelsesafgørelsens præmisser, at udlede de EU-retlige elementer, som det under hensyn til sagens genstand er nødvendigt at fortolke (dom af 8.7.2021, Staatsanwaltschaft Köln og Bundesamt für Güterverkehr, C 937/19, EU:C:2021:555, præmis 23 og den deri nævnte retspraksis).
- 49 I det foreliggende tilfælde fremgår det af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at tvisterne i hovedsagerne vedrører fastlæggelsen af, hvilken lovgivning om social sikring der i de omhandlede perioder finder anvendelse på de omhandlede arbejdstagere. Selv om forordning nr. 1408/71 i hele den periode, der er relevant i tvisten mellem INPS og Ryanair, mellem juni 2006 og februar 2010 faktisk var gældende, er dette ikke tilfældet for så vidt angår den periode, der er relevant i tvisten mellem INAIL og Ryanair, dvs. perioden fra den 25. januar 2008 til den 25. januar 2013. Forordning nr. 1408/71 blev nemlig ophævet og erstattet af forordning nr. 883/2004 med virkning fra den 1. maj 2010. Med henblik på fastlæggelsen af den lovgivning om social sikring, der finder anvendelse i den foreliggende sag, skal der derfor ikke alene tages hensyn til forordning nr. 1408/71, som den forelæggende ret har henvist til, men også til begge affattelser af forordning nr. 883/2004.
- 50 Det forelagte spørgsmål skal derfor forstås således, at det nærmere bestemt ønskes oplyst, hvilken lovgivning om social sikring der i henhold til de relevante bestemmelser i forordning nr. 1408/71 og begge affattelser af forordning nr. 883/2004 finder anvendelse på kabinpersonalet i et i en medlemsstat etableret luftfartsselskab, som ikke er dækket af E101-attester, og som dagligt

arbejder 45 minutter i et lokale beregnet til besætningen, et såkaldt »crew room«, som det pågældende luftfartsselskab råder over i en anden medlemsstat, som dette kabinepersonale, der i den resterende arbejdstid befinder sig om bord på et af luftfartsselskabets fly, bor i.

- 51 Det skal for det første bemærkes, at det for så vidt angår forordning nr. 1408/71 fremgår af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at den forelæggende ret ønsker oplyst, om den lovgivning om social sikring, der finder anvendelse i hovedsagerne, skal fastlægges i henhold til denne forordnings artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i), eller i henhold til samme forordnings artikel 14, stk. 2, litra a), nr. ii).
- 52 Det skal bemærkes, at disse bestemmelser, som udgør en undtagelse til princippet i artikel 14, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71, hvorefter en person, der hører til det kørende, sejlende eller flyvende personel i en virksomhed, som for andres eller for egen regning foretager international befordring af passagerer eller gods ad jernbane, landevej, luftvejen eller i indenrigs skibsfart, og som har sit hjemsted på en medlemsstats område, er omfattet af sidstnævnte stats lovgivning, fastsætter særskilte regler, som gensidigt udelukker hinanden. Det er nemlig alene i tilfælde af, at den relevante lovgivning om social sikring ikke kan fastlægges i henhold til denne forordnings artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i), at samme forordnings artikel 14, stk. 2, litra a), nr. ii), finder anvendelse.
- 53 Ifølge artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i), i forordning nr. 1408/71 er en person – som hører til det flyvende personel i et luftfartsselskab, der foretager internationale flyvninger, og som er beskæftiget af en filial eller af en fast repræsentation, som dette selskab har i en anden medlemsstat end den, hvor det har sit hjemsted – omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område den nævnte filial eller faste repræsentation er beliggende.
- 54 Anvendelsen af denne bestemmelse forudsætter således, at to kumulative betingelser er opfyldt, nemlig for det første, at det pågældende luftfartsselskab har en filial eller en fast repræsentation i en anden medlemsstat end den, hvor det har sit hjemsted, og for det andet, at den omhandlede person er beskæftiget af denne enhed (dom af 2.4.2020, CRPNPAC og Vueling Airlines, C-370/17 og C-37/18, EU:C:2020:260, præmis 55).
- 55 Med hensyn til den første betingelse har Domstolen fastslået, at begreberne »filial« og »fast repræsentation« ikke er defineret i forordning nr. 1408/71, som i denne henseende heller ikke henviser til medlemsstaternes lovgivning på området, og at disse begreber derfor skal undergives en selvstændig fortolkning. Ligesom ens eller lignende begreber i andre EU-retlige bestemmelser skal de forstås som henvisende til en form for sekundær etablering, der har en fast og vedvarende karakter med henblik på udøvelse af en faktisk økonomisk virksomhed, og som til dette formål råder over materielt udstyr og organiseret arbejdskraft samt har en vis selvstændighed i forhold til det primære driftssted (dom af 2.4.2020, CRPNPAC og Vueling Airlines, C-370/17 og C-37/18, EU:C:2020:260, præmis 56).
- 56 Hvad angår den anden betingelse har Domstolen fremhævet, at ansættelsesforholdet for et luftfartsselskabs kabinepersonale har en væsentlig tilknytning til det sted, hvorfra dette personale hovedsageligt opfylder sine forpligtelser over for arbejdsgiveren. Dette sted svarer til det sted, hvorfra nævnte personale udfører sine transportopgaver, vender tilbage til efter sine opgaver eller modtager instruktioner vedrørende sine opgaver og organiserer sit arbejde, og hvor arbejdsredskaberne befinder sig, hvilket kan være sammenfaldende med dets hjemmebase (dom af 2.4.2020, CRPNPAC og Vueling Airlines, C-370/17 og C-37/18, EU:C:2020:260, præmis 57). Domstolen har derfor fastslået, at det sted, hvor kabinepersonalet er beskæftiget, kan kvalificeres

som en filial eller en fast repræsentation som omhandlet i artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i), i forordning nr. 1408/71, når dette sted svarer til stedet, hvorfra dette personale opfylder hovedparten af sine forpligtelser i forhold til sin arbejdsgiver (jf. i denne retning dom af 2.4.2020, CRPNPAC og Vueling Airlines, C-370/17 og C-37/18, EU:C:2020:260, præmis 58).

- 57 Domstolen lagde dermed praksis vedrørende fastlæggelsen af, hvilken lovgivning der finder anvendelse i sager om individuelle arbejdsaftaler som omhandlet i artikel 19, stk. 2, litra a), i forordning 44/2001, til grund, heriblandt dom af 14. september 2017, Nogueira m.fl. (C-168/16 og C-169/16, EU:C:2017:688). Med henblik på at fastlægge det sted, hvorfra kabinepersonalet opfylder hovedparten af sine forpligtelser i forhold til sin arbejdsgiver, skal der i denne forbindelse henvises til en række af indicier, der tager hensyn til samtlige de forhold, der karakteriserer arbejdstagerens virksomhed, og som gør det muligt navnlig at fastlægge det sted, hvorfra arbejdstageren udfører sine transportopgaver, vender tilbage til efter sine opgaver eller modtager instruktioner vedrørende sine opgaver og organiserer sit arbejde, og hvor arbejdsredskaberne befinder sig (jf. i denne retning dom af 2.4.2020, CRPNPAC og Vueling Airlines, C 370/17 og C 37/18, EU:C:2020:260, præmis 57).
- 58 I den foreliggende sag fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at Ryanair under de pågældende perioder i Orio al Serio-lufthavnen havde et lokale, der var beregnet til besætningen, og som blev anvendt til at styre og organisere turnusordningen for dets personale. Lokalet – som var udstyret med computere, telefoner, faxmaskiner tillige med reoler til opbevaring af dokumenter vedrørende personalet og flyvninger – blev benyttet af al kabinepersonale hos Ryanair til aktiviteter før og efter hver flyvning (*check in* og *check out* i forbindelse med ind og ud badging, briefinger og endelig afrapportering) og til at kommunikere med det personale, som befandt sig i Ryanairs hovedsæde i Dublin (Irland). Det personale, som midlertidigt var uegnet til at arbejde om bord på fly, skulle udføre arbejde i dette lokale. Referencepersonen for personalet og den person, som stod til rådighed for lufthavnen og sammensatte besætningerne, førte tilsyn med det personale, der arbejdede i lufthavnen fra sin arbejdsplads i samme lokale og tilkaldte om nødvendigt reservepersonale, som opholdt sig hjemme. Det skal endelig bemærkes, at Ryanairs personale ikke kunne bo mere end en time fra dette lokale.
- 59 Henset til det ovenstående skal det fastslås, at dette lokale, som er beregnet til at modtage Ryanairs besætning, og som er beliggende i Orio al Serio-lufthavnen, udgør en filial eller en fast repræsentation som omhandlet i artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i), i forordning nr. 1408/71, hvori de pågældende arbejdstagere var beskæftiget i de omhandlede perioder, således at de omhandlede arbejdstagere i den del af disse perioder, hvor denne forordning var i kraft, i overensstemmelse med denne bestemmelse var omfattet af den italienske lovgivning.
- 60 Det skal derfor fastslås, at den relevante lovgivning om social sikring kan fastlægges i henhold til artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i), i forordning nr. 1408/71, og at samme forordnings artikel 14, stk. 2, litra a), nr. ii), derfor ikke finder anvendelse.
- 61 For det andet skal det for så vidt angår forordning nr. 883/2004 fremhæves, at sidstnævnte som ændret i 2009, i modsætning til forordning nr. 1408/71 ikke indeholdt særlige lovvalgsregler, som finder anvendelse på kabinepersonale.
- 62 Derimod opstiller begge affattelser af artikel 13, stk. 1, litra a), i forordning nr. 883/2004 princippet om, at en person, der normalt har lønnet beskæftigelse i to eller flere medlemsstater, er omfattet af lovgivningen i bopælsmedlemsstaten, såfremt han udøver en væsentlig del af sin virksomhed i denne medlemsstat.

- 63 Artikel 14, stk. 8, i forordning 987/2009 præciserer, at ved anvendelsen af begge affattelser af artikel 13, stk. 1 og 2, i forordning nr. 883/2004 udøves »en væsentlig del« af beskæftigelsen/virkomheden i en medlemsstat, når en kvantitativt væsentlig del af alle arbejdstagerens eller den selvstændige erhvervsdrivendes aktiviteter udøves i den pågældende medlemsstat, uden at det nødvendigvis drejer sig om hovedparten af disse aktiviteter. Ved afgørelsen af, om en væsentlig del af aktiviteterne udøves i en medlemsstat, tages der ved lønnet beskæftigelse hensyn til arbejdstid og/eller løn. Når mindre end 25% med hensyn til disse kriterier er opfyldt, indikerer dette, at en væsentlig del af aktiviteten ikke udøves i den pågældende medlemsstat.
- 64 I den foreliggende sag indeholder forelæggelsesafgørelsen ingen oplysninger om de omhandlede arbejdstageres løn. Hvad angår sidstnævntes arbejdstid har den forelæggende ret angivet, at under de omhandlede perioder boede de omhandlede arbejdstagere i Italien, arbejdede på denne medlemsstats område, nærmere bestemt i det lokale, der er beregnet til besætningen, og som dagligt befinder sig i Orio al Serio-lufthavnen i 45 minutter, og som i resten af arbejdstiden befinder sig om bord på Ryanairs fly. Med forbehold af bestemmelsen af de omhandlede arbejdstageres samlede daglige arbejdstid fremgår det således ikke, at mindst 25% af disse arbejdstageres arbejdstid blev udført i deres bopælsmedlemsstat.
- 65 Det tilkommer imidlertid den forelæggende ret på grundlag af de ovenfor anførte kriterier at efterprøve, om de omhandlede arbejdstagere i de pågældende perioder har udøvet en væsentlig del af deres beskæftigelse i den medlemsstat, som de er bosat i, dvs. Italien. I bekræftende fald skal de i henhold til forordning nr. 883/2004, som ændret i 2009, anses for fra og med den 1. maj 2010, som er datoen, hvor denne forordning trådte i kraft, at henhøre under den italienske lovgivning om social sikring.
- 66 Hvis dette ikke er tilfældet, finder begge affattelser af artikel 13, stk. 1, litra b), i forordning nr. 883/2004 anvendelse, for så vidt som denne bestemmelse fastsætter, at hvis en person, der har lønnet beskæftigelse i to eller flere medlemsstater, ikke udøver en væsentlig del af sin virksomhed i bopælsmedlemsstaten, er vedkommende omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, hvor virksomheden eller den arbejdsgiver, der har ansat vedkommende, har sit hjemsted eller sit forretningssted, således at de omhandlede arbejdstagere fra og med den 1. maj 2010 principalt var omfattet af den irske lovgivning om social sikring.
- 67 Det skal imidlertid bemærkes, at i en sådan situation bestemmer begge affattelser af artikel 87, stk. 8, i forordning nr. 883/2004, at når anvendelsen af forordningen fører til fastlæggelsen af en lovgivning om social sikring, der ikke svarer til den, der finder anvendelse i henhold til afsnit II i forordning nr. 1408/71, er den pågældende arbejdstager fortsat omfattet af den lovgivning, som han var omfattet af i henhold til forordning nr. 1408/71, medmindre han anmoder om, at den lovgivning, der følger af forordning nr. 883/2004, finder anvendelse på ham.
- 68 I det foreliggende tilfælde fremgår det ikke af forelæggelsesafgørelsen, at de omhandlede arbejdstagere har fremsat sådanne anmodninger, hvilket det imidlertid tilkommer den forelæggende ret at efterprøve. Hvis der ikke er indgivet nogen ansøgning herom, skal de omhandlede arbejdstagere i henhold til artikel 87, stk. 8, i forordning nr. 883/2004 anses for fortsat at være omfattet af den italienske lovgivning om social sikring efter den 1. maj 2010.

- 69 Det skal for det tredje bemærkes, at forordning nr. 883/2004, som ændret i 2012, i dens artikel 11, stk. 5, indeholder en ny lovvalgsregel, hvorefter beskæftigelse som flyve- eller kabinebesætningsmedlem, der udfører passager- eller fragttjenester, anses for arbejde, der udøves i den medlemsstat, hvor hjemmebasen, som defineret i bilag III til forordning nr. 3922/91, er beliggende.
- 70 I medfør af dette bilag defineres hjemmebasen som en for besætningsmedlemmet af luftfartsforetagendet angivet lokalitet, hvor besætningsmedlemmet normalt påbegynder og afslutter en tjenesteperiode eller en række af tjenesteperioder, og hvor luftfartsforetagendet under normale omstændigheder ikke er ansvarligt for indkvartering af det pågældende besætningsmedlem.
- 71 Henset til den forelæggende rets oplysninger om Ryanairs lokale til besætningsmedlemmer i Orio al Serio-lufthavnen, skal et sådant lokale anses for at udgøre en »hjemmebase« som omhandlet i artikel 11, stk. 5, i forordning nr. 883/2004, som ændret i 2012, navnlig henset til den omstændighed, at de berørte arbejdstagere påbegynder og afslutter deres arbejdsdag her og skal bo mindre end en time herfra. I perioden mellem den 28. juni 2012 og den 25. januar 2013 var de omhandlede arbejdstagere således i henhold til forordning nr. 883/2004, som ændret i 2012, omfattet af den italienske lovgivning om social sikring.
- 72 Det følger af samtlige ovenstående betragtninger, at den lovgivning om social sikring, der fandt anvendelse i de omhandlede perioder på de af Ryanairs ansatte, der var udstationeret i Orio al Serio-lufthavnen, og som ikke var omfattet af de af Ryanair fremlagte E101-attester, med forbehold af den forelæggende rets efterprøvelse er den italienske lovgivning.
- 73 Det forelagte spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i), i forordning nr. 1408/71, artikel 13, stk. 1, litra a), begge affattelser af artikel 87, stk. 8, i forordning nr. 883/2004 og artikel 11, stk. 5, i forordning nr. 883/2004, som ændret i 2012, skal fortolkes således, at den lovgivning om social sikring, som finder anvendelse på kabinepersonalet i et i én medlemsstat etableret luftfartsselskab, som ikke er omfattet af E101-attester, og som dagligt arbejder 45 minutter i et lokale beregnet til besætningen, et såkaldt »crew room«, som det pågældende luftfartsselskab råder over i en anden medlemsstat, som dette kabinepersonale, der i den resterende arbejdstid befinder sig om bord på et af luftfartsselskabets fly, bor i, er lovgivningen i sidstnævnte medlemsstat.

Sagsomkostninger

- 74 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Syvende Afdeling) for ret:

Artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i), i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EF) nr. 118/97 af 2. december 1996, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 631/2004 af 31. marts 2004, artikel 13, stk. 1, litra a), og artikel 87, stk. 8, i

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004 af 29. april 2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 988/2009 af 16. september 2009, dernæst ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 465/2012 af 22. maj 2012, og artikel 11, stk. 5, i forordning nr. 883/2004, som ændret ved forordning nr. 465/2012, skal fortolkes således, at den lovgivning om social sikring, som finder anvendelse på kabinepersonalet i et i én medlemsstat etableret luftfartsselskab, som ikke er omfattet af E101-attester, og som dagligt arbejder 45 minutter i et lokale beregnet til besætningen, et såkaldt »crew room«, som det pågældende luftfartsselskab råder over i en anden medlemsstat, som dette kabinepersonale, der i den resterende arbejdstid befinder sig om bord på et af luftfartsselskabets fly, bor i, er lovgivningen i sidstnævnte medlemsstat.

Underskrifter